

Deväť ocenení pre jedno pracovisko

Čo znamená byť vo vede úspešný? Dosiahnuť významnú medzinárodnú cenu, publikovať v prestížnom časopise, objaviť nový druh, alebo potvrdiť jeho vyhynutie, či zvládnuť náročnú metódu a jej aplikáciu v praxi? Je veľa spôsobov, ako doceniť vedeckú prácu. Rok 2007 bol z tohto hľadiska mimoriadne úspešný pre Ústav krajinnnej ekológie SAV. Získal tri ceny za dve kolektívne monografie, piati pracovníci dostali významné domáce, ale aj zahraničné ocenenia, a na záver sa dostalo uznania za dobrú spoluprácu celému kolektívu.

Agrokomplex Nitra patrí medzi známe poľnohospodárske veľtrhy, ktorý na popredné miesto kladie praktické využitie. Preto prezentovať vedecké výsledky medzi týmito odborníkmi je pomerne náročné. Moderná stratégia ochrany prírody nenechala ľahostajnými ani poľnohospodárov, ktorí ocenili v súťaži exponátov na medzinárodnom poľnohospodárskom a potravinárskom veľtrhu Agrokomplex 2007 v Nitre *Zlatým kosákom* monografiu Atlas reprezentatívnych geoeosystémov Slovenska od autorov L. Miklósa, Z. Izakovičovej a kolektívu (podrobnejšie Život. Prostr., č. 3, 2006). Každé územie – kus krajiny – má svoje typické prírodné hodnoty, svoju reprezentatívnu črtu, ktorú treba zachovať a chrániť pre jej jedinečnosť. Monografia je dôležitým podkladom stratégie zachovania diverzity podmienok (geo-) a foriem života (ekosystémov). Pre každý región Slovenska sú vyčlenené a charakterizované typické hodnoty. Atlas predstavuje krajinnnoekologický systémový

základ pre návrh nových chránených území, ako aj návrh zabezpečenia fungovania biocentier a biokoridorov územného systému ekologickej stability, potrebných predovšetkým pre zdravú poľnohospodársku krajinu.

Cena Literárneho fondu garantuje vysokú vedeckú kvalitu a je to do istej miery u nás prestížne ocenenie. Roku 2007 získali hneď dve monografie z jedného pracoviska *prémium Literárneho fondu za vedeckú a odbornú literatúru za rok 2006*: už spomínaný Atlas reprezentatívnych geoeosystémov Slovenska (v kategórii biologické a lekárske vedy) a publikácia Krajinnnoekologické podmienky rozvoja Bratislavy, ktorá vznikla pod autorským vedením T. Hrnčiarovej (v kategórii prírodné a technické vedy). Všetci pociťujeme nevyhnutnosť využití ekologickej a krajinnnoekologickej princípy rozhodovania v urbanizovanom prostredí. Stanovíť limity, podľa ktorých na jednej strane treba vyčleniť nedotknuteľné plochy pre výstavbu, a na strane druhej vymedziť rozvojové plochy mesta. To je dnes kardinálny a veľmi naliehavý problém z hľadiska rozvoja Bratislavy. Aj v silne urbanizovanom prostredí sa vynárajú otázky: ako neohroziť kvalitu životného prostredia pri zachovaní funkcií mesta, ako využívať a zabezpečiť ochranu prírodných zdrojov a kde a ako lokalizovať do prostredia čo najviac aktivít zabezpečujúcich ekologickej funkcie – to je hlavné krédo tejto monografie (podrobnejšie Život. Prostr., 3, 2007).

Ocenenie za celožitvité dielo pri príležitosti životného jubilea – *medailu SAV za podporu vedy RNDr.*

Helene Ružičkovej, CSc. – aj takto by sa dal stručne uviesť ďalší úspech pracoviska. Lúky predstavovali v minulosti významný fenomén Slovenska. Dnes je to archetyp, ktorý bojuje o prežitie? Jubilantka zasvätila svoju vedeckú kariéru štúdiu zmien lúčnych spoločenstiev a hodnoteniu biotopov Slovenska. Jej vedecká orientácia popri základnom výskume obsahla aj riešenie praktických problémov. Preto azda nebolo vždy ľahké presvedčať a argumentovať, že lúky a pasienky sú nielen prírodným bohatstvom, ktoré nám zanechali predkovia, ale že na zachovanie ich krásy treba zvoliť správny manažment, diferencovaný prístup hospodárenia ekologickej princípy. Jej srdcovou záležitosťou sa stal výskum lúk a pasienkov v alúviu rieky Moravy a v Biosférickej rezervácii Východné Karpaty, kde už niekoľko rokov sleduje druhové zmeny biotopov. Vypracovala originálnu metodiku hodnotenia funkcií travných a bylinných spoločenstiev, ktoré tvoria neoddeliteľnú súčasť hodnotenia biotickej zložky v krajinnnoekologickom plánovaní. Veľmi symbolicky v tento významný okamih vyšla aj monografia jubilantsky Kvetnaté lúky – prírodné bohatstvo Slovenska (v spoluautorstve s mladším kolegom H. Kalivodom) vo Vede, vydavateľstve SAV Bratislava, v edícii Svet vedy.

Cenu SAV za vedecko-popularizačnú činnosť získal Ing. Anton Janitor, CSc. Človek môže byť dobrým odborníkom, ale byť aj dobrým propagátorom vedeckých myšlienok je naozaj ťažké. Tí, ktorí Ing. Janitora poznajú, vedia, že je neúnavným propagátorom a šíriteľom zaujímavých informácií o hubách. Ocenenie za celožitvité dielo vo vedeckej popularizácii oblasti mykológie, fytopatológie a patologickej fyziológie rastlín si prevzal v Kongresovom centre SAV v Smoleniciach, spolu s ďalšími laureátmi. Ing. Janitor vie veľmi zanietene

rozprávať a písať o hubách, ktoré sa stali jeho veľkou láskou. Každoročne usporiada rad besied, výstav a stretnutí s mládežou, vedie exkurzie, poskytuje rozhovory a píše do rôznych médií vrátane rozhlasu a televízie. Jeho články pútajú už názvami, napr. Podťte s nami na huby, Už rastú... a pod. Popularizačné aktivity Ing. Janitora možno odhadnúť na päťdesiat ročne.

Vedecká rada SAV udelila 4. 12. 2007 Ing. Antonovi Janitorovi, CSc. *Medailu SAV za podporu vedy*.

Svetový kongres Medzinárodnej asociácie pre krajinnú ekológiu (IALE), ktorý sa uskutočnil začiatkom júla 2007 v Holandsku, by nebolo možné zrealizovať bez počiatkovej iniciatívy slovenskej krajinnoekologickej školy. Na 6. medzinárodnom sympóziu o problematike krajinnoekologického výskumu r. 1982 v Piešťanoch sa oficiálne založila táto medzinárodná organizácia, ktorá v súčasnosti združuje tisícky krajinných ekologov na celom svete. Okrem vedeckého programu, na ktorom sa zúčastnilo vyše 750 vedcov z 57 krajín, odovzdávali na svetovom kongrese v Holandsku aj prestížne ceny – *Service Award IALE*. Medzi šiestimi ocenenými bol aj prof. RNDr. L. Miklós, DrSc. Ako bývalý minister životného prostredia a pracovník nášho ústavu mal možnosť značne zasiahnuť do environmentálneho diania.

O *Cene sultána Qaboosa za ochranu životného prostredia* vie asi málokto. Toto ocenenie udeľuje UNESCO každé dva roky vďaka podpore omanského sultána Qaboosa Bin Saida Al-Saida za mimoriadny prínos jednotlivcov, ale aj rôznych inštitúcií v environmentálnej oblasti. Na základe odporúčania Medzinárodnej koordinačnej rady programu UNESCO Človek a biosféra (MaB) získal túto cenu Ing. Július Oszlányi, CSc., riaditeľ Ústavu krajinnej ekológie SAV. V jeho prípade išlo predovšetkým o významný prínos

v oblasti interdisciplinárnych ekologických výskumných programov, najmä v ochrane biodiverzity lesov a biosférických rezervácií. Významný je tiež jeho prínos pri formulovaní ochrany a politiky manažmentu území a druhov s vysokým stupňom ochrany, a to nielen na území Slovenska, ale aj Európy. Jeho konkrétnou zásluhou je predovšetkým vznik prvej cezhraničnej biosférickej rezervácie Východné Karpaty, k čomu výrazne prispel r. 1998. V rámci programu UNESCO MaB je jeho krédom vytvoriť Svetovú sieť biosférických rezervácií. Tieto myšlienky sa mu azda podaria presadiť v Európskej agentúry životného prostredia, kde je od r. 2001 členom vedeckého výboru.

Posledné ocenenie v tomto roku, malo podobu ďakovného listu za dlhoročnú spoluprácu pri rozvo-

ji pracoviska, riešení vedeckých projektov a zabezpečovaní pedagogického procesu. Poslala ho Prírodovedecká fakulta UK v Bratislave pri príležitosti 15. výročia založenia Katedry krajinnej ekológie. Túto spoluprácu si v podstate vedeckí pracovníci Ústavu krajinnej ekológie SAV už ani neuvedomujú, pretože ich aktivity sa veľmi prelínajú a vzájomne sa obohacujú.

A na záver by som chcela ešte pripojiť želanie ocenených, aby sa ich vedecké výsledky čo najskôr uplatnili v praxi. Splnenie tohto želania by bolo určite to najdôležitejšie, pretože ekologické myslenie by sa malo stať samozrejmosťou pre všetkých, a aj krajinné plány by sa postupne mali stať samozrejmosťou pre rozvoj každého regiónu.

Tatiana Hrnčiarová

Klimatická zmena a udržateľný rozvoj miest

Regionálne environmentálne centrum Slovensko v spolupráci s Úradom vlády SR zorganizovali v rámci projektu *LIFE III UrbEco* medzinárodnú a národnú konferenciu na tému *Udržateľný rozvoj miest a zmiernenie negatívnych vplyvov klimatických zmien na kvalitu života a stav životného prostredia v mestách*, ktorá sa konala v dňoch 28. a 29. mája 2007 v hoteli Bôrik v Bratislave. Konferencia prebiehala pod záštitou podpredsedu vlády SR Dušana Čaploviča. Tematicky bola rozdelená do 3 blokov: 1. stratégia mestského životného prostredia, 2. aktivity v oblasti udržateľného rozvoja miest na medzinárodnej úrovni a 3. aktivity na národnej úrovni.

V úvodnom bloku odznelo 5 príspevkov. Dušan Čaplovič zdôraznil nevyhnutnosť chrániť kul-

túrne a prírodné dedičstvo, rozvoj regiónov a pružnejšie reagovať na nekontrolovateľné zmeny územia. Príspevok poslankyne Európskeho parlamentu Ireny Belohorskej sa niesol v oblúku od globálnych cez národné a regionálne až po lokálne problémy. Jozef Gregor z Ministerstva životného prostredia SR sa zaoberal stratégiou životného prostredia miest. Profesor Milan Lapin z Univerzity Komenského v Bratislave sa zaoberal príčinami aj dôsledkami klimatických zmien. Zuzana Hudeková z Regionálneho environmentálneho centra (REC) Slovensko prezentovala výsledky projektu, ktorý bol zameraný na klimatické zmeny v mestách.

Pokračovanie na str. 280